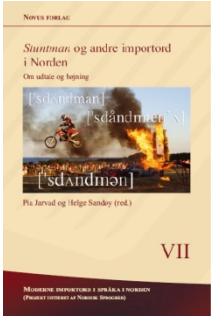

Moderne importord i språka i Norden

Titel:	Siger danskerne <i>et fancy</i> eller <i>et fancyt</i> bælte? Tilpasning af importord i dansk talesprog	
Forfatter:	Margrethe Heidemann Andersen og Marianne Rathje	
Kilde:	Moderne importord i språka i Norden VII. <i>Stuntman</i> og andre importord i Norden. Om udtale og bøjning, 2007, s. 103-127	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/min/issue/archive	

© Novus forlag 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Siger danskerne *et fancy* eller *et fancyt bælte*? Tilpasning af importord i dansk talesprog

Margrethe Heidemann Andersen og Marianne Rathje
Dansk Sprognævn, København

1. Indledning

Formålet med delprojektet *Tilpasning af importord i de nordiske talesprog* i projektet *Moderne Importord i Sprogene i Norden* er at undersøge hvordan importord tilpasses i talesproget fonetisk og morfologisk. Projektet skal også klarlægge hvilke forskelle og ligheder der er mht. tilpasningsstrategier i de forskellige nordiske lande. Endelig skal projektet vise om der er en sammenhæng mellem informanternes livsstil og de anvendte tilpasningsstrategier. Denne artikel rapporterer resultaterne fra den danske del af *Tilpasning af importord i de nordiske talesprog*-undersøgelsen.

1.1. Tilpasning af importord i talesprog, morfologisk og fonetisk

Langt størstedelen af de engelske ord der tidligt er blevet optaget i dansk, er blevet tilpasset dansk både i deres stavemåde og bøjning og dermed også i deres udtale. Det gælder fx substantiverne *flæs* (af engelsk *face*), *kutter* og *sjal*, verberne *bakke* og *bive* (af engelsk *beave*) og adjektivet *smart* (Karker 1996: 78), som på dansk udtales med stød og særlig *a*-kvalitet. I takt med at både kontakten til engelsk og det engelske sprogs status er steget i løbet af 1900-tallet, er også antallet af engelske importord i dansk steget. Kun ganske få ord af disse ord er blevet fordansket, fx *takle* (eller *tackle*) og *serv* (Hansen & Lund 1994: 107) og af nyere dato *tjekke* og *nord*. Helt overordnet gælder det altså at det kun er meget gamle importord der fuldstændigt er blevet tilpasset dansk ortografi, fonologi og morfologi, mens nyere importord beholder deres engelske struktur i større eller mindre grad.

Yngre danskere har ofte et bedre kendskab til engelsk end ældre danskere. Sørensen (1973: 23) skriver således at man med sikkerhed kan hævde at nutidig udtale – altså i starten af 70'erne – af engelske låneord i de fleste tilfælde ligger nærmere den engelske udtale end tidligere. Da den engelske påvirkning af dansk ikke er aftaget siden 1970'erne, kan vi altså opstille en hypotese om at danskerne i dag som hovedregel har en ret engelsknær udtale af de engelske importord.

2. Spørgeliste

2.1. Udformning og valg af spørgeliste

I delprojektet *Tilpasning af importord i de nordiske talesprog* undersøges det som nævnt hvordan importord tilpasses i naturligt talesprog. Da der imidlertid ikke eksisterer sammenligneligt talesprogsmateriale i de nordiske lande, og da det ydermere kan være vanskeligt at finde konkrete eksempler på brugen af importord i naturligt talesprog, har vi været nødt til at anvende en såkaldt ”spørgeliste” (spørgelisten er vedlagt som bilag til indledningskapitlet).

Spørgelisten består af to typer spørgsmål: *udtalespørgsmål*, der tager højde for de fonetiske problemstillinger, og *bojningsspørgsmål*, der tilgodeser de morfologiske problemstillinger.

Udtalespørgsmålene er bygget op således at informanten først får oplæst en definition, og derpå gætter informanten hvilket ord der kan være tale om. Herefter skal informanten sætte det pågældende ord ind i en nedskrevet sætning og læse denne sætning op.

De sætninger som spørgelistens ord skal sættes ind i, og som skal oplæses, er skriftsproglige eksempler fundet i *Politikens Nudansk Ordbog med etymologi* (2. udgave, 2001), Pia Jarvads *Nye Ord. Ordbog over nye ord i dansk 1955-1998* (1999) eller databasen INFOMEDIA (www.infomedia.dk), der indeholder nyere avisartikler i elektronisk form.

Spørgelisten består i denne danske delundersøgelse af 47 spørgsmål, hvoraf de 10 består af 2 spørgsmål. Informanterne skal altså i alt sætte ord ind i 57 sætnings-eksempler. Dertil kommer at nogle af de valgte ord repræsenterer flere problemstillinger, fx repræsenterer ordet *badge* både problemstillingen ”udtale af [dʒ] i udlyd” og problemstillingen ”tildeling af køn”.

Af de 47 spørgsmål drejer 31 spørgsmål sig om fonetiske problemstillinger, og 16 drejer sig om morfologiske problemstillinger – de to typer spørgsmål er blandet mellem hinanden, så informanterne ikke først får alle spørgsmålene af den ene type, så af den anden.

2.2. Ordene i spørgelisten

Spørgelistens ord er nyere importord fra omkring 1945 og fremefter. Enkelte importord er dog ældre, fx *chips* (1938) og *badminton* (1890). Der er først og fremmest tale om direkte lån, dvs. ord der er importeret direkte fra engelsk, men der er også enkelte eksempler på hybrider, fx *charterrejse*. Importordene findes som hovedregel i *Politikens Nudansk Ordbog med Etymologi* (2001), i *Ordbog over det Danske Sprog* (1919-1954) eller i Pia Jarvads *Nye Ord. Ordbog over nye ord i dansk 1955-1998* (1999). Der er med andre ord primært tale om ord fra det almindelige ordforråd.

Det har været vigtigt at hovedparten af de ord der spørges til i undersøgelsen, er ord som man må formode at folk i al almindelighed kender. I et pilotprojekt vægrede informanterne sig ved at udtale ord som de ikke kendte – bl.a. fordi de følte at det virkede tåbeligt at skulle udtale et ord som de aldrig selv ville bruge. Selvom man

selvfølgelig ikke helt kan undgå at der vil være informanter der ikke forstår enkelte ord¹, vil en spørgeliste der tager udgangspunkt i ord som informanterne kender og bruger, give flere og bedre resultater end en spørgeliste der tager udgangspunkt i en række ord som informanterne aldrig selv ville bruge.

De ord der i undersøgelsen repræsenterer de *morfologiske* problemstillinger, er:

- *-ing-* eller *-ning-*bøjning af verbalsubstantiver: *cast(n)ing, back(n)ing, download(n)ing, headhunt(n)ing*
- Flertalsbøjning (bestemt og ubestemt form) af substantiver: *manager, smiley, harddisk, airbag, brunch, ironman, display, airbrush*
- Tildeling af køn: *brunch, badge, print, jetlag*
- Flertalsbøjning og neutrumsbøjning af adjektiver: *cool, fancy, clean, bitchy* (*clean* og *bitchy* undersøges kun i flertal, ikke i neutrum).

De ord der i undersøgelsen repræsenterer de *fonetiske* problemstillinger, er:

- [w] i forlyd: *walkman, windsurfer*
- [tʃ] i forlyd: *charterrejse, chips*
- [dʒ] i forlyd: *jogging, jetlag*
- [ʌ]: *trucker, gaffeltruck*
- [au]: *flowerpower, knowhow*
- [w] i indlyd: *twist, sweatshirt*
- [θ] i indlyd og udlyd: *thousand island-dressing, death metal*
- [tʃ] i udlyd: *brunch, coach*
- [dʒ] i udlyd: *homepage, badge*
- [ɜ:]: *surfer, burger*
- [ei]: *entertainer, e-mail*
- [əu]: *coat, toaster*
- [r] i forlyd og indlyd: *rock, rap, clockradio, aerobic, trucker, gaffeltrucker, print, trend*
- *-on*, tryksvagt: *badminton, backgammon*
- Tildelingen af stød: *print, trend*.

Da vi begyndte at kode og analysere det indsamlede materiale, viste det sig at der var nogle ekstra problemstillinger som var potentielt relevante fordi der fandtes variation. Disse problemstillinger er opstået tilfældigt ved valget af spørgelistens ord og valget af spørgelistens sætningseksempler:

- *-l-* i udlyd i *death metal*: Eksemplet *death metal* var egentlig valgt pga. [θ] i udlyd, men det blev klart i løbet af arbejdet med det indsamlede materiale at der her fandtes udtalevariation. Nogle informanter udtalte ordet med en dansk l-lyd, [l], andre med en engelsk l-lyd [ɫ].

¹ Hvilket heller ikke i den endelige undersøgelse er lykkedes helt: Fx vidste en del informanter ikke hvad en *duffelcoat* var.

- *-ea-* i *sweatshirt*: Eksemplet *sweatshirt* var oprindeligt valgt til at belyse problemstillingen [w] i indlyd, men i løbet af arbejdet med det indsamlede materiale viste det sig at der var forskellige udtaler af *-ea-*, bl.a. [i] og [e].
- Trykfordeling i *flowerpower* og *kreditkort*: Eksemplet *flowerpower* var taget med i spørgelisten for at belyse problemstillingen [au]. Imidlertid blev det også klart at der var flere forskellige måder at fordele trykket på ifm. ordet *flowerpower*. Forskellig brug af trykfordeling er også grunden til at vi her nævner ordet *kreditkort*, der optræder som en del af den sætning ordet *back(n)ing* skal indsættes i. *Kreditkort* anvendes af informanterne med forskellig trykfordeling – en dansk og en engelsk.
- Engelsk eller dansk udtale i forkortelsen *IBM*: I spørgsmålet skal ordet *harddisk* indsættes i en sætning hvori ordet *IBM* indgår. *IBM* udtales både på engelsk og dansk og er derfor også taget med her.

Desværre tillader rapportens omfang ikke at vi behandler disse problemstillinger lige så udførligt som de øvrige problemstillinger, og de vil derfor blot blive fremhævet der hvor de giver interessante resultater, jf. afsnit 6.3. *Resultater ift. baggrundsvariable*.

3. Informantudvalg

Udgangspunktet for informantudvælgelsen er det samme som det delprojekt i projektet *Moderne Importør i Sprogene i Norden* der undersøger holdninger til importord, nemlig forskellige livsstile. Informanterne kommer fra forskellige virksomheder der defineres i forhold til om man producerer tjenester eller varer. Inden for den enkelte arbejdsplads hentes informanterne enten fra leder-/mellemederniveau eller fra et underordnet niveau. På baggrund af disse to faktorer inddeles informanterne i 4 lige store grupper kaldet livsstil A, B, C og D. Informanterne i livsstil A kommer i den danske undersøgelse fra en veletableret dansk fødevarer virksomhed med internationale kontakter. Informanterne er alle veluddannede, og mange har en uddannelse som cand.mag., cand.ling.merc. eller noget tilsvarende i sprog. I livsstil B kommer størstedelen af informanterne (6 stk.) fra et teleselskab. Teleselskabet havde i slutningen af 2001 13,5 millioner kunderelationer i Danmark og udlandet. Teleselskabet er en moderne erhvervs virksomhed der producerer tjenesteydelser. Informanterne er primært veluddannede ingeniører, om end der også er enkelte informanter med en kort uddannelse som fx edb-assistent. En mindre del af informanterne (3 stk.) kommer fra en medicinalvirksomhed. Disse informanter burde nok have været placeret i livsstil A idet virksomheden jo producerer varer (dvs. medicin) og ikke tjenesteydelser. Indplaceringen af de 3 informanter, der i øvrigt alle er veluddannede farmaceuter, i livsstil B kan dog forsvares med at medicinalvirksomheden også producerer forskellige ”livsstilsprodukter”, fx naturmedicin, og dermed måske i højere grad signalerer modernitet end den traditionelle fødevarerproducent. Endelig er der 1 informant der kommer fra Danmarks Radio. En typisk repræsentant fra livsstil C kommer fra servicesektoren og har en underordnet position på arbejdspladsen. Her har vi brugt butiksassistenter fra 2 fødevarerbutikker og instruktører/receptionister i et fitnesscenter. Alle informanter har en kort uddannelse og yder en form for service. Den typiske repræsentant i livsstil D er manden eller kvinden på gulvet i den

traditionelle industribedrift. De danske informanter kommer her fra et firma der bl.a. leverer papir og kontorartikler (dvs. varer) til virksomheder i Danmark.

Informanterne er blevet udvalgt ift. hvordan deres arbejdspladser passede ind i de 4 omtalte livsstile. Men for at vi kunne få mere at vide om informanterne end deres arbejdsplads (og dermed livsstilstype) og geografiske tilhørsforhold (alle virksomheder ligger i Storkøbenhavn), fik vi dem også til at udfylde et spørgeskema med baggrundsspørgsmål.

Målet for undersøgelsen var at informanterne skulle være i alderen 25–45 år (dvs. født i perioden 1959–1979), og de deltagende informanters gennemsnitsalder er da også 34,2 år. Der er en overvægt af informanter i aldersklassen 31–39 år (48 %). 28 % af informanterne er 30 og derunder, og 25 % er i aldersgruppen 40–49 år. Den ældste informant er født i 1956 og er altså 48 år, den yngste informant er født i 1983 og er altså 21 år. Vores informanter er generelt ret veluddannede. Således har hele 38 % en universitetsuddannelse som den højeste uddannelse – kun 13 % har grundskolen som den højeste uddannelse de har taget. Der er lidt flere kvinder (60 %) end mænd (40 %).

Stort set alle informanter (95 %) har pc i husstanden, og næsten lige så mange har adgang til internet på bopælen (85 %). Ca. 2 tredjedele af informanterne er gift (58 %). Omtrent halvdelen har boet i udlandet, halvdelen har ikke. Næsten 2 tredjedele har udenlandske venner. Langt størstedelen af informanterne vurderer at de er gode til at skrive, tale og læse engelsk. 70 % mener således at de skriver engelsk frit eller godt, 80 % mener at de taler engelsk frit eller godt, og 90 % mener at de læser engelsk frit eller godt. Det er ikke så overraskende i forhold til at informanterne er ret veluddannede, men man skal nok alligevel være lidt forsigtig med at tillægge tallene alt for stor betydning. Fx er det ikke sikkert at alle informanter forstår det samme ved formuleringen ”taler du engelsk frit”. Nogle vil måske mene at hvis de uden problemer kan føre en almindelig hverdagssamtale på engelsk, taler de sproget frit, mens andre vil mene at man først taler et sprog frit hvis man fx kan føre en samtale på alle niveauer.

Vores informanter er altså fortrinsvis 31–39 år, der er lidt flere kvinder end mænd blandt informanterne, informanterne er højtuddannede, og der er lidt flere gifte end ugifte. Desuden har informanterne stort set alle pc og internetadgang, hvilket vel svarer meget godt til hvordan det forholder sig i resten af den danske population. Vores informanter har stor kontakt med udlandet, dels via udenlandske venner, dels via tidligere bosættelse i udlandet, og de vurderer sig selv forholdsvist højt mht. engelskkundskaber. Det stemmer godt overens med tidligere undersøgelser (Preisler 1999; Jarvad 2001; Heidemann Andersen 2004) hvor forskellige udsnit af den danske population har tilkendegivet at de betragter sig selv som værende gode til engelsk.

Der er visse skævheder i fordelingen af informanter inden for livsstilsgrupperne. I livsstil B er der ligelig fordeling af mænd og kvinder, mens der i livsstil A og D er en overrepræsentation af kvinder (hhv. 70 % og 80 %), og i livsstil C er der en overrepræsentation af mænd (60 %). Gennemsnitsalderen er i livsstil A 36,3 år, i livsstil B er den 34 år, i livsstil C 28,1 år og i livsstil D 38,4 år. I livsstil C er informanterne yngre end gennemsnittet, mens de i livsstil D er ældre end gennemsnittet. De nævnte skævheder mht. køn og alder inden for en enkelt livsstil kan få betydning når vi ser

på om der er en sammenhæng mellem baggrundsvariablen livsstil og de undersøgte problemstillinger (se afsnit 6.3. *Resultater ift. baggrundsvariable*).

4. *Indsamling af materiale*

4.1. *Procedure*

Materialet er indsamlet i perioden april 2003 – august 2004. Arbejdspladserne blev, som nævnt, udvalgt på baggrund af kriterierne for de enkelte livsstile beskrevet ovenfor i afsnittet *Informantudvalg*. Et brev eller en e-mail med en præsentation af projektet og en forespørgsel om at få ansatte til at medvirke, blev sendt ud. Når en arbejdsplads indvilgede i at deltage med et antal medarbejdere, tog vi ud på arbejdspladsen og foretog gennemgangen af spørgelisten med de medvirkende ansatte. Informanterne blev optaget én for én i et roligt lokale, og spørgeliste gennemgangene blev optaget på en Sony minidisc med knaphulsmikrofon. Hver optagelse varede ca. 15 min.

4.2. *Variierende praksisser*

Der er i undersøgelsen brugt forskellige praksisser mht. til gennemgangen af spørgelisten. Det skyldes bl.a. en fællesnordisk beslutning om at ændre fremgangsmåde på et tidspunkt hvor indsamlingen af materiale allerede var i gang. Forskellen på disse to fremgangsmåder er at informanten i den ene version får sagt det relevante ord 2 gange, mens han i den anden version kun får sagt ordet én gang.

Konsekvensen af at informanten somme tider får sagt det relevante ord flere gange og somme tider kun får sagt ordet én gang, er at der er forskel på hvor stor sandsynlighed der er for at informanten udtrykker en usikkerhed. Når informanten får mulighed for at sige et ord to gange, er der også åbnet op for at informanten kan sige dette ord på to forskellige måder – og dermed ”modsig” sig selv. Denne mulighed eksisterer derimod ikke når informanten kun får mulighed for at sige et ord én gang. Der er fordele og ulemper ved begge fremgangsmåder. Fordelen ved ét svar er selvfølgelig at der ikke opstår selvmodsigelser, og dermed får man et mere ”klart” resultat uden for mange svar der kodes som usikre svar. Men fordelene ved muligheden for flere svar er at her kommer det frem hvor sikker informanten er i sine svar. Og den usikkerhed der eksponeres ved selvmodsigende svar, er et vigtigt resultat: Det siger både noget om hvor indarbejdet en bestemt udtale eller bøjning er, og det afspejler også at informanten måske befinder sig i en indre konflikt mellem det han plejer at sige, og det han tror forventes af ham, det ”korrekte” osv. Årsagen til at fremgangsmåden blev ændret således at informanten fik mulighed for at sige det relevante ord to gange, var da også netop at vi mente at denne fremgangsmåde gav en bedre afspejling af virkeligheden.

Derudover har der også været individuelle variationer i fremgangsmåden. Når feltarbejderen har varieret fremgangsmåden fra optagelse til optagelse, og fra spørgsmål til spørgsmål i den samme optagelse, er det jo ikke et spørgsmål om

feltarbejderstil. Det er nok snarere et udtryk for at situationen og den enkelte informant også har påvirket vores fremgangsmåde, på den måde at når informanten har virket nervøs eller irriteret, har vi sandsynligvis kørt optagelsen hurtigere igennem: Ikke givet os selv tid til at stille så mange spørgsmål og dermed heller ikke levnet informanten plads til at give ”usikre” svar. Alt dette har selvfølgelig ikke været forberedt på forhånd, men er noget der er opstået i samspillet med informanten i løbet af interaktionen.

Af og til har vores iver efter ikke at komme til at presse informanterne, ikke at afæske dem et svar hvor de ikke havde noget, og levne dem mulighed for at udtrykke usikkerhed, været uhensigtsmæssig for undersøgelsen. Det hænder nemlig at vi ved deres tøven har sagt ”Eller du ville måske slet ikke bøje ordet?”. Dette er selvfølgelig godt for undersøgelsen fordi det giver informanten mulighed for at vælge et ”blankt” svar, og det er svært for informanten at vælge denne mulighed hvis den ikke bliver præsenteret for ham. Men problemet er at denne svarmulighed, når den nævnes, aldrig bliver afvist: Informanten svarer med det samme ”Nej, det ville jeg ikke”, så det forekommer os at informanten griber til denne mulighed fordi han tror at det er det feltarbejderen vil have ham til at svare. Så hvor feltarbejderen i god tro forsøger at fjerne presset fra informantens skuldre, kan det faktisk være at informanten netop bliver presset til et ”ikke”-svar.

Men det har selvfølgelig også været vigtigt ikke at presse, så informanterne ikke føler at det er en eksamenssituation de befinder sig i. Særligt ved en bestemt type spørgsmål har vi gjort os umage for ikke at presse informanterne, nemlig ved de bøjningsspørgsmål der drejer sig om substantivers bøjning i bestemt form flertal. Vi har hver gang haft svært ved at få informanterne til at forstå hvad det var de skulle gøre med ordet i dette spørgsmål. På trods af at der er formuleret et ”alle” foran det relevante ord i de sætninger informanterne skal sætte ordet ind i, forstår de færreste hvad det drejer sig om. Mange siger fx ”Alle managers ...” istf. ”Alle managerne ...”. Vi har hver gang forsøgt at forklare informanten hvad de skal gøre, bl.a. ved at bruge eksemplet ”en kat, flere katte, alle kattene”. (Nogle gange er vi i vores iver endda kommet til at sige at informanterne skulle sætte endelsen ”-ene” på, hvilket jo ikke er hensigtsmæssigt i denne undersøgelse!). Nogle informanter har ved de efterfølgende ord forstået systemet – mange har ikke.

Bortset fra disse nævnte særtilfælde har vores hjælp til informanterne, når de ikke har kunnet gætte et ord, bestået i at give dem det første bogstav i ordet og evt. til sidst stave hele ordet.

5. Hvordan er materialet bearbejdet?

De optagelser der kom ud af materialeindsamlingen, blev digitaliseret i lyd- og redigeringsprogrammet Cool Edit 2000. Hver enkelt optagelse med en informant blev lyttet igennem for de relevante problemstillinger, og den pågældende udtale/bøjning blev noteret. Hver enkelt udtale/bøjning fik en kode som blev opført i en samlet kodeliste, og hver enkelt informants realiserede udtale/bøjning blev herudfra indtastet i en til formålet oprettet database i programmet SPSS. Baggrundsoplysningerne fra hver informant blev ligeledes indtastet i databasen, så informantens bag-

grundsoplysninger og udtaler/bøjninger indgik i samme database. Databasen kunne dermed udsættes for frekvensanalyser og krydstabeller vha. programmet SPSS.

Aflytningen og den efterfølgende kodning viste sig at være mere kompliceret end antaget. Det viste sig somme tider at når vi var mere end en person der havde hørt og kodet en informants sprogbrug, fik vi forskellige resultater. En del af forskellene skyldtes indtastningsfejl, andre forskelle kan tilskrives det velkendte faktum at flere ører hører forskellige udtaler/bøjninger. Men andre forskelle igen skyldtes forskellige praksisser mht. hvilken af informantens eventuelle flere udtaler/bøjninger af samme ord der skulle ”gælde”, dvs. kodes. Siger en informant fx først *twist* med [w] når han skal gætte ordet, og derpå *twist* med [v] når han skal sætte ordet ind i den tilhørende sætning, er det sket at den ene lytter koder den første udtale, og den anden lytter koder udtale nr. to. Endnu mere kompliceret bliver det hvis der er mere end to udtaler, dvs. hvis informanten fx i ovenstående eksempel til sidst retter sig selv tilbage til den første udtale, så vi har ”t[w]ist” → ”t[v]ist” → ”t[w]ist”.

Problemet med kodningsvariationen har vi dels løst ved at hver informants udtaler/bøjninger er hørt og kodet af flere personer, dvs. af mindst to, og i flere tilfælde af tre personer. Dels har vi løst det ved at vi i samtlige eksempler har valgt at kode ethvert tilfælde af mere end én udtale/bøjning som ”begge dele”. Når den samme person altså har haft flere udtaler/bøjninger, har vi således ikke kodet den første, den anden eller den tredje udtale/bøjning – men blot som ”usikkerhed”.

Vi ville i øvrigt gerne have suppleret frekvensanalyserne og krydstabellerne, der alle er anført i procent, med en analyse af hvor statistisk signifikant et resultat var. Men vi havde desværre for få informanter til at kunne udføre sådanne signifikanstest.

6. Resultater

Resultaterne er angivet i procent (af det samlede antal informanter). Det gælder generelt at hvor der fx er to mulige realiseringer, og den ene fx udgør 85 %, så kan man ikke gå ud fra at den anden realisering udgør de resterende 15 % – den kan godt fx være 10 %. For de resterende procent er ikke bare fordelt på den modsatte kategori af den der er nævnt, men også på kategorierne ”begge dele” (dvs. ”usikkerhedskategorien” som er omtalt ovenfor).

En samlet tabel (tabel 19) viser i slutningen af afsnittet det samlede resultat af undersøgelsen. Resultaterne er her inddelt i tre kategorier, nemlig ”tilpasset”, dvs. at udtalen eller bøjningen af den undersøgte variabel er tilpasset dansk mønster (fx *rock* udtalt med dansk fortunge *r*-), ”utilpasset”, hvor den engelske udtale eller bøjning er bevaret (fx *rap* udtalt med engelsk fortunge *r*-), og ”neutral” hvor udtalen eller bøjningen af en variabel er fælles for dansk og engelsk. Det kunne fx være diftongen [əʊ] i *flowerpower*, hvor vi har en tilsvarende diftong i dansk *hav* som vi uden problemer kan overføres til engelsk. Denne diftong bruges altså uanset om vi taler dansk eller engelsk.

6.1. Samlede resultater ift. sproglige variable

6.1.1. Realiseringen af -ing/-ning i verbalsubstantiver

Tabel 1: -ing/-ning

	-ing % (N)	-ning % (N)	Usikkerhed % (N)
<i>casting</i> (1992)	95 (38)	3 (1)	3 (1)
<i>backing</i> (1984)	87 (35)	8 (3)	5 (2)
<i>headbunting</i> (1970)	70 (28)	25 (10)	5 (2)
<i>downloading</i> (1996)	55 (22)	33 (13)	13 (5)

Det fremgår af skemaet at -ing-afledning bliver brugt af langt de fleste informanter undtagen ved *downloading*. Her er der ca. 50 % der bruger -ing-afledning, mens en tredjedel bruger -ning-afledning. *Downloading* er i øvrigt det yngste af de opstillede lån, men da det kun er nogle få år ældre end *casting*, som er tilpasset hos næsten alle informanter, er det vanskeligt at afgøre om lånenes alder har betydning for deres tilpasning. Det overordnede resultat er at -ing-afledning står ret stærkt i vores materiale, men at ordvalget desværre er for begrænset til at vi kan sige noget om hvilke faktorer der kan føre til tilpasning.

6.1.2. Flertal af substantiver

I ubestemt form flertal tilpasses de engelske substantiver *airbag*, *smiley* og *display* ikke til dansk bøjning (jf. tabel 2). Ved *manager* er der ca. en tredjedel der bruger engelsk flertalsform, mens knap halvdelen tilpasser ordet til dansk bøjning ved at bruge en dansk flertalsendelse. *Brunch* og *airbrush*, der begge har meget udanske endelser, optræder oftest i nøgen form i ubestemt form flertal.

Tabel 2: Ubestemt form flertal

	-s % (N)	-e % (N)	-(e)r % (N)	-0 % (N)	Vokal- skifte % (N)	Andet/ Omskriv- ning % (N)	Usikker- hed % (N)
<i>airbag</i> (1974)	98 (39)	-	-	3 (1)	-	-	-
<i>smiley</i> (1993)	78 (31)	-	8 (3)	8 (3)	-	-	8 (3)
<i>display</i> (1974)	53 (21)	-	5 (2)	20 (8)	-	-	23 (9)
<i>manager</i> (o. 1945)	38 (15)	45 (18)	-	-	-	5 (2)	13 (5)
<i>harddisk</i> (1987)	25 (10)	50 (20)	-	15 (6)	-	-	10 (4)
<i>brunch</i> (1974)	15 (6)	-	3 (1)	60 (24)	-	8 (3)	13 (5)
<i>airbrush</i> (1964)	16 (6)	-	11 (4)	47 (18)	-	5 (2)	21 (8)
<i>ironman</i> (1987)	18 (7)	-	-	20 (8)	20 (8)	23 (9)	18 (7)

Ironman har de fleste problemer med at bøje. Det skyldes at både på engelsk og på dansk er bøjningen uregelmæssig med en vokalændring og ikke med tilføjelse af pluralismorfem. Desuden bruges *-man/-mand* her løsrevet fra betydningen 'mand', så bøjningen volder problemer hvad enten det er på modersmålet eller ej.

Det overordnede resultat er som ventet at den engelske flertalsform bruges relativt hyppigt. Samtidig er der dog også ret mange informanter der undlader at tage stilling til om de opstillede ord skal tilpasses til dansk bøjning eller ej ved at bruge nøgen form. Dette fænomen optræder især hvis det engelske importord indeholder mange fremmede elementer.

Tabel 3: Bestemt form flertal

	<i>vokal-</i> <i>skifte +</i>			<i>Andet/</i> <i>Omskrivning</i>	<i>Usikkerhed</i>
	<i>-erne/-ene</i>	<i>-sene</i>	<i>-(d)ene</i>		
	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)
<i>airbag</i> (1974)	18 (7)	45 (18)	-	30 (12)	8 (3)
<i>smiley</i> (1993)	36 (14)	3 (1)	-	36 (14)	26 (10)
<i>display</i> (1974)	53 (21)	8 (3)	-	30 (12)	10 (4)
<i>manager</i> (o. 1945)	53 (21)	-	-	25 (10)	23 (9)
<i>harddisk</i> (1987)	75 (30)	3 (1)	-	10 (5)	13 (5)
<i>brunch</i> (1974)	32 (12)	-	-	47 (18)	21 (8)
<i>airbrush</i> (1964)	60 (24)	-	-	28 (11)	13 (5)
<i>ironman</i> (1987)	5 (2)	3 (1)	5 (2)	63 (25)	23 (9)

Det mest iøjnefaldende resultat er i tabel 3 det store antal informanter der omskriver når de skal bøje engelske substantiver i bestemt form flertal. Selv et ord som *manager*, der jo har den danske endelse *-er*, bøjer en fjerdedel af informanterne ved hjælp af omskrivning i stedet for at bruge den oplagte bøjningsform *managerne*. Dette resultat kan imidlertid også skyldes at informanterne ikke har forstået princippet i undersøgelsen, og det må derfor tages med forbehold. Kun ved *harddisk*, hvor sidsteleddet *-disk* jo minder om danske ord af typen *fisk* og *pisk*, er der relativt mange (tre fjerdedele) der tilpasser ordet til dansk ved at bruge den danske endelse *-ene* (*harddiskene*). Dette mønster brydes dog af at en stor del af informanterne tilsyneladende ikke har nogen problemer med at tilpasse *airbrush*, der jo ellers er meget udansk i sin struktur, til dansk (*airbrusherne/airbrushene*). Med andre ord er mønstret i vores resultatliste så uklart at vi ikke har kunnet bekræfte vores hypotese om at engelske substantiver som hovedregel ville blive tilpasset dansk flertalsbøjning. Til gengæld ser det ud til at en stor del af informanterne benytter sig af en såkaldt "undgåelsesstrategi" (Johansson og Graedler 2002: 182) når de skal bøje de engelske importord, dvs. at de så vidt muligt undgår at bøje ordene.

6.1.3. Tildeling af køn
Tabel 4: Tildeling af køn

	Fælleskøn % (N)	Intetkøn % (N)	Usikkerhed % (N)
<i>brunch</i> (1974)	100 (30)	0	0
<i>print</i> (1975)	0	100 (38)	0
<i>badge</i> (1970)	42 (16)	55 (21)	3 (1)
<i>jetlag</i> (1983)	36 (13)	53 (19)	11 (4)

Som det ses, er det kun *brunch* der hovedsageligt optræder i fælleskøn. *Badge* optræder ca. halvdelen af gangene i intetkøn, formentlig under indflydelse af danske intetkønsord som *emblem* og *skilt*. *Badge* er i øvrigt et fælleskønsord ifølge Retskrivningsordbogen, 3. udg., 2001, og det kunne tyde på at der til en vis grad er uoverensstemmelse mellem Retskrivningsordbogens normering og den faktiske sprogbrug. Til gengæld er der fin overensstemmelse mellem sprogbrugen og Retskrivningsordbogens normering ved *print*. *Jetlag* optræder både som intetkønsord og fælleskønsord i informanternes sprogbrug, og det harmonerer godt med at det ifølge Retskrivningsordbogen kan tildeles begge køn. På baggrund af det ret begrænsede ordvalg kan vi ikke bekræfte vores hypotese om at engelske substantiver primært optræder som fælleskøn i dansk.

6.1.4. Flertalsbøjning og neutrumsbøjning af adjektiver

Som det fremgår af tabel 5, undlader informanterne ofte at bøje *cool* og *bitchy*, mens *fancy* og *clean* optræder lige så hyppigt ubøjet som bøjet. Mht. neutrumsbøjningen er *cool* næsten altid ubøjet, mens *fancy* bruges både ubøjet og bøjet. Ordenes alder har her ingen betydning for bøjningen idet det faktisk er det ældste importord, dvs. *cool*, der oftest optræder ubøjet. Det overordnede resultat er at adjektiverne oftere optræder ubøjet end bøjet, og det betyder at vores hypotese om at engelske adjektiver ikke ville blive tilpasset dansk bøjning, er blevet bekræftet.

Tabel 5: Flertalsbøjning og neutrumsbøjning af adjektiver

	Ubøjet % (N)	Bøjet % (N)	Usikkerhed % (N)
Flertal:			
<i>cool</i> (1961)	56 (22)	28 (11)	15 (6)
<i>bitchy</i> (1970)	61 (22)	33 (12)	6 (2)
<i>fancy</i> (1975)	50 (20)	45 (18)	5 (2)
<i>clean</i> (1970)	50 (19)	47 (18)	3 (1)
Neutrum:			
<i>cool</i> (1961)	78 (31)	18 (7)	5 (2)
<i>fancy</i> (1975)	45 (18)	48 (19)	8 (3)

6.2. Realiseringen af fonetiske problemstillinger

6.2.1. Vokaler:

Tabel 6: [ʌ]

	[ɔ]	[u]	[ʌ]	Usikkerhed
	% (N)	% (N)	% (N)	% (N)
<i>trucker</i> (1980)	100 (40)	0	0	0
<i>gaffeltruck</i> (1945)	90 (36)	3 (1)	0	8 (3)

I dansk undersøgtes ordene *truck* og *gaffeltruck*, og N = 80. Vokalen [ʌ] i engelsk ligger tæt på fire lyde i dansk: [a æ ɔ ɔ̃]. Trods det at der var mulighed for at substituere den engelske lyd med artikulatorisk tætliggende, gøres dette ikke. Resultatet er entydigt, der substitueres med åbent [ɔ], som er en mere bagtungeartikuleret og rundet lyd end den engelske urundede midttungelyd. Den har den samme åbningsgrad som den engelske. Den nærmestliggende vokal svarende til engelsk [ʌ] er den vokal som i dansk skrives <a> som i *lak*. Når den normalt ikke er gangbar som substitut, skyldes det at a-lyden er en bunden variant af fonemet /a/, som ikke forekommer foran dental, mens den engelske lyd både forekommer foran dental og andre. Dansk tilpasser fra en urundet, halvåben mellemtingevokal til en rundet halvåben bagtungevokal. Engelsk [ʌ] bliver altså til den danske rundede udgave af [ʌ] (= åbent [ɔ]).

Tabel 7: [ɜ:]

	[ɜ:]	Andet	Usikkerhed
	% (N)	% (N)	% (N)
<i>windsurfer</i> (1977)	100 (40)	0	0
<i>burger</i> (1977)	93 (37)	8 (3)	0

Som det fremgår af skemaet, gengiver de fleste af vores informanter vokalen i (*wind*)*surfer* og *burger* med vokalen [ɜ:]. Udtalen bliver altså ikke tilpasset dansk.

6.2.2. Diftonger

Tabel 8: [aʊ]

	[aʊ]	Usikkerhed
	% (N)	% (N)
<i>Flowerpower</i> (1967)	100 (40)	0
<i>knowhow</i> (1950)	100 (36)	0

Den engelske diftong [aʊ] er enerådende i vores materiale. Denne udtale er kategoriseret som neutral da vi har en tilsvarende dansk diftong (fx i *hav*), som vi uden problemer kan overføres til engelsk.

Tabel 9: [ei]

	[ei]	Usikkerhed
	% (N)	% (N)
<i>entertainer (1955)</i>	100 (40)	0
<i>e-mail (1992)</i>	100 (40)	0

Her er diftongen [ei] enerådende. Vi har en tilsvarende diftong i dansk *mægler* og udtalen er derfor kategoriseret som neutral.

Tabel 10: [əu]

	[əu]	[ɔ:]	Usikkerhed
	% (N)	% (N)	% (N)
<i>toaster (1989)</i>	100 (40)	0	0
<i>duffelcoat (1953)</i>	90 (27)	0	10 (3)

Diftongen [əu] er næsten enerådende, og den er kategoriseret som neutral fordi vi har en tilsvarende udtale i fx *måge*.

6.2.3. Konsonanter:

Tabel 11: [w]

	[w]	[v]	Usikkerhed
	% (N)	% (N)	% (N)
[w] i forlyd:			
<i>walkman (1987)</i>	100 (40)	0	0
<i>windsurfer (1977)</i>	88 (35)	5 (2)	5 (3)
[w] i dækket forlyd:			
<i>sweatshirt (1970)</i>	100 (40)	0	0
<i>twist (1962)</i>	51 (20)	28 (11)	21 (8)

Det overordnede resultat er at informanterne ikke tilpasser den engelske konsonant [w] til dansk [v] undtagen ved *twist*. Det er vanskeligt at afgøre hvorfor *twist* i udtalen er mere tilpasset end de øvrige importord er, men det kan være ligheden med et ord som *twist* 'langvarig uenighed' der spiller ind. *Twist* er det ældste af de opstillede ord, men det er nok tvivlsomt om ordets alder her har betydning for udtalen. I hvert fald er det kun 8 år ældre end *sweatshirt*, som jo udtales med [w] af alle informanter og dermed ikke bliver tilpasset. I øvrigt viser en undersøgelse at ordet *weekend*, der er et gammelt lån i dansk, hovedsageligt bliver udtalt med *v-* af helt unge danskere (15–18 år), mens yngre og midaldrende både har en *v-* og en *w-*udtale. Her er det altså de helt unge der fører an i *w*'s tilpasning til dansk (Rathje 2006).

Tabel 12: /r/ fortunge-/bagtunge-r

	[ɹ] (<i>fortunge</i>) % (N)	[ʁ] (<i>bagtunge</i>) % (N)	Usikkerhed % (N)
/r/ i forlyd:			
<i>rock</i> (1960)	0	98 (39)	3 (1)
<i>rap</i> (1983)	95 (38)	0	5 (2)
/r/ i indlyd:			
<i>clockradio</i> (1980)	0	98 (39)	3 (1)
<i>print</i> (1975)	3 (1)	98 (39)	0
<i>gaffeltruck</i> (1945)	25 (10)	68 (27)	8 (3)
<i>trucker</i> (1980)	53 (21)	43 (17)	6 (2)
<i>trend</i> (1965)	68 (26)	18 (8)	15 (6)
<i>aerobic</i> (1983)	100 (40)	0	0

Ved nogle af de opstillede ord er tilpasningen til det danske lydsystem så gennemført at næsten ingen bruger *fortunge-r*. Det gælder fx *rock* og *gaffeltruck*, der er de ældste af de opstillede ord. Derimod er der ingen af informanterne der tilpasser de yngste importord, dvs. *rap* og *aerobic*, til dansk, og det tyder på at indlåningsstidspunktet har betydning for udtalen. Det spiller dog nok også en rolle at det engelske *rap* falder sammen med lydordet *rap* på dansk, hvorved en dansk udtale af musikarten *rap* får et ufrivilligt komisk skær. *Clockradio*, *print* og *trucker*, der også er yngre lån, bliver tilpasset dansk udtale af en stor del af informanterne, og det tyder ikke på at indlåningsstidspunktet har betydning for udtalen. Ved *clockradio* skal det dog nævnes at *radio* er et gammelt lån i dansk, og at det altid udtales med dansk *r*.

Der er næsten ingen informanter der tilpasser den engelske konsonant [θ] til dansk ved at bruge [t], [f] eller [d], dvs. at de opstillede ord næsten altid udtales utilpasset, jf. tabel 13.

Tabel 13: [θ]

	[θ] % (N)	[t] % (N)	[f] % (N)	[d] % (N)	Usikkerhed % (N)
[θ] i forlyd: <i>thousand</i> (1989)	85 (34)	5 (2)	3 (1)	-	8 (3)
[θ] i udlyd: <i>death metal</i> (1990)	80 (32)	-	-	18 (7)	3 (1)

Som det fremgår af tabel 14, er der en meget stor del af informanterne der tilpasser [tʃ] i forlyd i *charterrejse*. *Chips* udtales udelukkende med [tʃ], og det er da også den eneste mulige udtale på dansk. I udlyd har vi to forskellige udtaler. I *coach* finder vi en [tʃ]-lyd, mens *brunch* har en [ʃ]-lyd. Man kan med rette indvende at disse to ord ikke er parallelle på samme måde som *chips* og *charterrejse* fordi de også i engelsk udtales på forskellig måde. Vi må derfor konkludere at eksemplerne ikke er helt velvalgte, men at de dog viser at danskerne er i stand til at skelne mellem et *-ch* der i udlyd gengives

[tʃ] og et *-ch* der gengives [ʃ]. Ved *brunch* er der en lille del af informanterne der tilpasser udtalen til dansk [s].

Tabel 14: [tʃ]

	[tʃ] % (N)	[ʃ] % (N)	[s] % (N)	Usikkerhed % (N)
[tʃ] i forlyd:				
<i>chips</i> (1938)	100 (40)	0	-	0
<i>charterrejse</i> (1959)	13 (5)	77 (30)	-	10 (4)
[tʃ] i udlyd:				
<i>coach</i> (1979)	98 (39)	3 (1)	0	0
<i>brunch</i> (1974)	0	88 (35)	8 (3)	5 (2)

Tabel 15: [dʒ] i forlyd og udlyd

	[dʒ] % (N)	[j] % (N)	[tʃ] % (N)	[ds] % (N)	Usikkerhed % (N)
[dʒ] i forlyd:					
<i>jetlag</i> (1983)	97 (38)	3 (1)	-	-	0
<i>jogging</i> (1974)	68 (27)	28 (11)	-	-	5 (2)
[dʒ] i udlyd:					
<i>homepage</i> (1995)	-	-	90 (35)	5 (2)	5 (2)
<i>badge</i> (1970)	-	-	87 (34)	10 (4)	3 (1)

Tabel 15 viser at der er langt flere informanter der tilpasser [dʒ] til dansk [j] i *jogging* end i *jetlag*. Da *jogging* er det ældste af de to ord, ser det ud til at indlånningstidspunktet har betydning for tilpasningen af [dʒ]. I udlyd erstatter næsten alle informanterne [dʒ] med [tʃ] eller [ds], dvs. at der her er tilpasning til dansk.

6.2.4. Suprasegmentale størrelser

Tabel 16: Stød

	Uden stød % (N)	Med stød % (N)	Usikkerhed % (N)
<i>trend</i> (1965)	70 (28)	15 (6)	15 (6)
<i>print</i> (1975)	5 (2)	90 (36)	5 (2)

Som det fremgår, er der stor forskel på om informanterne udtaler *trend* og *print*, der begge er enstavelsesord med kort vokal efterfulgt af en stemt konsonant, med stød eller ej. At næsten alle tilpasser *print* til dansk ved at anvende stød, kan hænge sammen med at det minder om det danske ord *brint*, der også har stød.

6.2.5. *Svagtryksstavelse*Tabel 17: *-on* i svagtryksstavelse

	[øn]	[øn]	Usikkerhed
	% (N)	% (N)	% (N)
<i>badminton</i> (1890)	100 (40)	0	0
<i>backgammon</i> (1975)	88 (35)	5 (2)	8 (3)

Her ses det at *badminton* udtales med dansk svagtryk på andetleddet af alle informanter, mens der er lidt færre der udtaler andetleddet i *backgammon* med svagtryk. Tilpasningen er med andre ord størst ved det yngste importord (dvs. *backgammon*), og det tyder på at ordenes alder har betydning for tilpasningen.

6.3. *Resultatoversigt*

Tabel 18 viser en samlet oversigt over tilpasningen af importordene til dansk udtale og bøjning. Resultaterne er inddelt i 3 grupper, nemlig tilpasset, utilpasset og neutral. I den neutrale gruppe findes de variable der udtales ens på dansk og engelsk, fx diftongen [ei].

Tabel 18: Samlet resultatoversigt

	Tilpasset	Neutral	Udenlandske	Usikkerhed	Tabel nr.
	%	%	%	og andre	
				%	
-ing/-ning	17	0	77	7	1
<i>Ubst. form flertal</i>	37	0	45	18	2
<i>Best. form flertal</i>	66	0	0	34	3
<i>Køn</i>	97	0	0	4	4
<i>Fl. bøjning af adj.</i>	38	0	54	7	5
<i>Neut. bøjning af adj.</i>	33	0	62	6	5
[ʌ]	95	0	0	4	6
[ɜ:]	4	0	96	0	7
[au]	0	100	0	0	8
[ei]	0	100	0	0	9
[əu]	0	95	0	5	10
[w]	8	0	85	7	11
/r/	53	0	43	5	12
[θ]	13	0	83	5	13
[tʃ]	44	0	53	4	14
[dʒ]	56	0	41	3	15
<i>Stød</i>	53	0	38	10	16
<i>Svagtryksstavelse</i>	94	0	3	4	17

6.4. Resultater ift. ordenes alder

Importordenes alder i dansk har i visse tilfælde betydning for deres tilpasning til dansk. Udtalen af vokalen [ʌ] og konsonanterne [r], [tʃ] og [w] bliver således i højere grad tilpasset dansk i ældre importord end i yngre importord hvor udtalen er mere engelsknær. Også udtalen af svagtryksendelsen *-on* er mere engelsknær i yngre end i ældre importord. Til gengæld er der også eksempler på importord hvor udtalen er mere tilpasset dansk i yngre importord end i ældre importord. Konsonanten [tʃ] i ord som *chips* og *charterrejse* er således mere tilpasset dansk i det yngste importord (*charterrejse*) end i det ældste importord (*chips*). Også konsonanten [t] er mere tilpasset dansk i det yngste importord (*toaster*) end i det ældste importord (*entertainer*).

6.5. Usikkerhed

Vi har fundet det væsentligt at påpege hvilke problemstillinger/ord der er størst usikkerhed ved, så derfor følger nedenfor en top 3-liste over de varianter hvor informanterne har været mest usikre (de ubesvarede svar er ikke taget med her, fordi disse svar enten er et udtryk for at informanten ikke kender ordet, eller at feltarbejderen ikke har insisteret nok på at få informanten til at bruge det pågældende ord):

1) <i>smiley</i> (bf. pl.):	25 % er usikre
2) <i>manager</i> (bf. pl.):	22 % er usikre
<i>ironman</i> (bf. pl.):	22 % er usikre
<i>display</i> (uf. pl.):	22 % er usikre
3) <i>brunch</i> (bf. pl.):	20 % er usikre
<i>airbrush</i> (uf. pl.):	20 % er usikre
<i>twist</i> ([w] eller [v]):	20 % er usikre

Som det fremgår med al tydelighed, er det flertalsbøjningerne informanterne er mest usikre på – især i bestemt form (kun varianterne *harddisk* og *airbag* er ikke blandt de varianter der forårsager mest usikkerhed – men usikkerhed forårsager disse dog også)². En mulig forklaring på den store usikkerhed ved flertalsbøjningerne er at informanterne simpelthen ikke bruger disse former, dvs. at de sandsynligvis slet ikke bøjer de pågældende ord i flertal. Også ved udtalen af *twist* har mange informanter været usikre – igen kan dette have at gøre med at ordet er lavfrekvent i informantens sprogbrug. Men usikkerheden kan også have med socialpsykologiske faktorer, som fx normer, at gøre: Ændrer informanterne udtale/bøjning når de har haft lejlighed til at tænke lidt over deres umiddelbare svar, og når de evt. mener at have aflæst vores reaktion på den valgte form, og er ændringen et udtryk for hvilken af de to udtaler

² Usikkerhedsprocenten ved *harddisk* er i ubestemt form flertal 10 % og i bestemt form flertal 13 %, og ved *airbag* er usikkerhedsprocenten i bestemt form flertal 8 %.

informanten helst kædes sammen med når refleksionen har sat ind? Også dette ville være en relevant problemstilling for fremtidige undersøgelser.

For *Tilpasning af importord i de nordiske talesprog*-undersøgelsen er det under alle omstændigheder vigtigt at få med at substantivernes flertalsbøjning falder mange informanter svært. Man kan også aflæse dette faktum i de mange forskellige varianter der nævnes af informanterne ved hvert substantiv der skal flertalsbøjes.

6.6. Resultater ift. baggrundsvariable

Ud over de overordnede resultater som vi har fremført ovenfor, skal vi også se på om der er nogen sammenhæng mellem de baggrundsoplysninger vi har om informanterne, og realiseringen af de relevante problemstillinger.

Vi har haft en forventning om at livsstil ville spille ind på sprogbrugen ift. fonetisk og morfologisk tilpasning. Derfor har vi så vidt muligt tilstræbt at holde øvrige væsentlige baggrundsvariable konstante. Alligevel vil vi ud over baggrundsvariablen livsstil også undersøge om der skulle være en sammenhæng mellem sprogbrugen og de traditionelle sociolingvistiske variable alder og køn. Når vi her præsenterer de to sidstnævnte variable før den væsentligste, livsstil, skyldes det at livsstilsgrupperne i en vis udstrækning er skævfordelte mht. sammensætningen aldersmæssigt og kønsmæssigt. En sammenhæng mellem hhv. alder og køn og sprogbrugen skal der derfor kompenseres for i analysen af sammenhængen mellem livsstil og sprogbrugen. Selvfølgelig bliver de problemstillinger hvor der findes en vis vaklen i sprogbrugen, de mest relevante problemstillinger at se på (hvilke varianter det er, fremgår af afsnit 6.3.).

6.6.1. Alder

Vi har opdelt informanterne i 3 aldersgrupper: *30 år og derunder* (11 informanter, 28 %), *31–39 år* (19 informanter, 48 %) og *40 år og derover* (10 informanter, 25 %). Som det fremgår, er der stor forskel på antallet af informanter i hver aldersgruppe når man opdeler dem på denne måde, og det gør det svært at sammenligne grupperne når man regner i procent – en enkelt informants svar vil nemlig blive vægtet ca. dobbelt så meget i gruppen *30 år og derunder* og gruppen *40 år og derover* ift. gruppen *31–39 år*. Vi kunne have valgt en anden opdeling hvor vi tog udgangspunkt i den alder informanterne rent faktisk har, således at vi delte informanterne i 3 lige store grupper. Men problemet med en sådan opdeling ville være at man ville få nogle meget skæve intervaller.

Vi har derfor holdt fast ved en traditionel aldersopdeling, men yderligere valgt at supplere denne opdeling med en udregning der kan fortælle os hvad gennemsnitsalderen er for en bestemt sprogbrug.

De problemstillinger der har vist sig måske at udgøre et mønster hvad angår sammenhængen mellem alder og varianter, er de *fonetiske* problemstillinger generelt og den morfologiske problemstilling *flertals- og neutrumsbøjning af adjektiver*. Vi omtaler de fonetiske problemstillinger ift. alder først:

Det er langt fra alle de fonetiske problemstillinger der er relevante at undersøge, eftersom der er en del af disse der er udbredt enighed om blandt informanterne. Fx

siger 100 % af informanterne *walkman* med [w], og derfor er denne problemstilling, repræsenteret ved netop dette ord, jo ikke interessant at undersøge ift. baggrundsvariable. Det er til gengæld interessant at undersøge de ord hvor der er en generel variation i udtalen. Disse ord er:

charterrejse, duffelcoat, jogging, twist, trucker, gaffeltruck, trend, sweatsbirt, flowerpower, kreditkort, IBM.

Ved de følgende varianter har der vist sig at være en (tendens til) sammenhæng med baggrundsvariablen alder (dvs. alle ovenstående ord, bortset fra *flowerpower* og *kreditkort*):

De *yngste* af informanterne, dvs. aldersgruppen *30 år og derunder*, er dem der er glædest for:

- *jogging* med [j] (55 % har denne udtale vs. 20 % i gruppen > 40)
- *trucker* med bagtunge r (60 % har denne udtale vs. 22 % i gruppen > 40)
- (*duffel*)*coat* med [d], (0 % har udtalen med [t] vs. 20 % i gruppen > 40)
- *sweatsbirt* med [e] (36 % har denne udtale vs. 10 % i gruppen > 40).

De *to yngste aldersgrupper*, nemlig *30 år og derunder* og *31–39 år*, er ift. aldersgruppen *40 år og derover* også glædere for:

- *gaffeltruck* med den bagtunge r (hhv. 72 % og 74 % vs. 50 % i gruppen > 40)
- *charterrejse* med [ʃ] (hhv. 82 % og 79 % vs. 60 % i gruppen > 40).

Til gengæld er de *yngste* af vores informanter, *30 år og herunder*, også dem der er hyppigste brugere af:

- *trend* med bagtunge –r og uden stød (90 % har denne udtale vs. 40 % i gruppen > 40)
- *twist* med [w] (64 % har denne udtale vs. 40 % i gruppen > 40)
- *IBM* med engelsk udtale (73 % har denne udtale vs. 30 % i gruppen > 40).

Det ser altså ud som om at de yngste af vores informanter oftere er dem der er glædest for den danske variant af de udtaler der ikke er enighed om generelt blandt det samlede antal informanter. Med andre ord har de yngste informanter her den mest tilpassede udtale, og det er faktisk det modsatte resultat af det vi havde forventet.

Vi har også valgt at illustrere det samme ved at tjekke hvad informanternes gennemsnitsalderen er på de udtaler vi ovenfor hævder har en sammenhæng med alder (udtalerne der står til venstre med overskriften ”udtale (< 30)”, er de varianter hvor de yngste synes at være de hyppigste brugere):

Tabel 19: Sammenhæng mellem udtale og alder

	Udtale (< 30)	Gns.alder	Udtale (øvrige)	Gns.alder	Forskel i år
<i>jogging</i>	[j]	30,6 år	[dj]	36,1 år	5,5
<i>sweatshirt</i>	[e]	31,2 år	[æ]/[i]	33,9/38,7 år	2,7/7,5
<i>trucker</i>	bagtunge-r	32,5 år	[r]	35,1 år	2,6
<i>charterrejse</i>	[ʃ]	33,6 år	[tʃ]	36,2	2,6
<i>gaffeltruck</i>	bagtunge [r]	32,9 år	[r]	35,4 år	2,5
<i>trend</i>	[r]	32 år ³	bagtunge-r	42,8 år ⁴	10,8
<i>IBM</i>	engelsk	32,5 år	dansk	35,8 år	3,3
<i>twist</i>	[w]	33,5 år	[v]	34 år	0,5

Vi kan altså konkludere at der er en vis sammenhæng mellem lav alder og nogle af de fonetiske problemstillinger.

Mht. den morfologiske problemstilling *flertals- og neutrumsbøjning af adjektiver* viser der sig også at være en vis sammenhæng med alder, således at de *yngste eller næst yngste* informanter oftere undlader at tilpasse adjektiverne til dansk bøjning, og de *aldste* informanter oftere tilpasser adjektiverne. Men der er også en tendens der går i den stik modsatte retning, nemlig ved ordet *cool* hvor det faktisk er omvendt: Her er det de *aldste* informanter der oftest bruger den *ubøjede* variant (*cool*), og de *yngste* informanter der oftest bruger den *bøjede* variant (*coole/coolt*).

Tabel 20: Sammenhæng mellem adjektivbøjning og alder

	<i>Cool</i> % (N)	<i>Coole</i> % (N)	<i>Cool</i> % (N)	<i>Coolt</i> % (N)	<i>Clean</i> % (N)	<i>Cleane</i> % (N)
< 30	46 (5)	46 (5)	73 (8)	18 (2)	46 (5)	36 (4)
31–39	53 (10)	26 (5)	68 (13)	26 (5)	58 (11)	37 (7)
> 40	70 (7)	10 (1)	100 (10)	0 (0)	30 (3)	70 (7)

	<i>Fancy</i> % (N)	<i>Fancige</i> % (N)	<i>Fancy</i> % (N)	<i>Fancyt</i> % (N)	<i>Bitchy</i> % (N)	<i>Bitchige</i> % (N)
< 30	46 (5)	46 (5)	55 (6)	36 (4)	65 (7)	18 (2)
31–39	58 (11)	42 (8)	47 (9)	47 (9)	53 (10)	32 (6)
> 40	40 (4)	50 (5)	30 (3)	60 (6)	50 (5)	40 (4)

Der er altså en tendens til sammenhæng mellem alder og bøjning af adjektiver. Ordet *cool* skiller sig dog ud – men det gør det også i sammenhængen med køn som bemærket nedenfor i afsnittet ”Køn”. Der kan meget vel være noget særligt ved lige ordet *cool* (et ord der tilhører ungdommen?) som det ville være interessant at undersøge nærmere.

³ Uden stød.

⁴ Med stød.

6.6.2. *Køn*

Vi har også set på om der var nogen markante forskelle på hvilke udtaler og bøjninger der bruges ift. informanternes køn. Ved overordnet at se på ved hvilke ord der var størst (procentvis) forskel på de mandlige og kvindelige informanternes sprogbrug, fandt vi nogle enkeltstående forskelle, men vigtigst: Vi fandt en samlet problemstilling hvor der var et mønster.

Det drejer sig om den morfologiske problemstilling *flertals- og neutrumsbøjning af adjektiver*. Her er det karakteristisk, når man sammenligner de to køn, at *mændene* oftere bruger de *ubøjede* varianter (fx *fancy*), og *kvinderne* oftere bruger de *bøjede* varianter (fx *fancyt*). Ved samtlige adjektiver, både i neutrum og flertal, er der flere kvinder end mænd procentvis der bruger den bøjede variant:

Tabel 21: Sammenhæng mellem adjektivbøjning og køn

	<i>Cool</i> % (N)	<i>Coole</i> % (N)	<i>Cool</i> % (N)	<i>Coolt</i> % (N)	<i>Clean</i> % (N)	<i>Cleane</i> % (N)
M	56 (9)	25 (4)	94 (15)	6 (1)	56 (9)	31 (5)
K	54,2 (13)	29,2 (7)	66,7 (16)	25 (6)	42 (10)	54 (13)

	<i>Fancy</i> % (N)	<i>Fancige</i> % (N)	<i>Fancy</i> % (N)	<i>Fancyt</i> % (N)	<i>Bitchy</i> % (N)	<i>Bitchige</i> % (N)
M	56 (9)	38 (6)	56 (9)	38 (6)	69 (11)	19 (3)
K	46 (11)	50 (12)	38 (9)	54 (13)	46 (11)	38 (9)

Ved hver eneste variant foretrækker mændene den ubøjede form – især ved *cool* i neutrum er den ubøjede form mændenes foretrukne (93,8 %). Forskellen på mænd og kvinder bliver især tydelig de steder hvor mændene foretrækker den ubøjede form OG kvinderne foretrækker den bøjede form. Bortset fra ved ordet *cool* foretrækker kvinderne den bøjede form. Også ifm. køn skiller ordet *cool* sig altså ud fra de øvrige adjektiver.

Vi kan altså i undersøgelsen konstatere en vis sammenhæng mellem køn og sprogbrug hvad angår tilpasningen af adjektiver til dansk bøjning (i både flertal og neutrum).

6.6.3. *Livsstil*

Mod forventning tegner der sig ikke rigtig noget overbevisende mønster mht. forskelle i livsstil. Der findes en del forskelle, men ikke nogen der ikke også bliver modsagt af tendenser der peger i en anden retning. Fx foretrækker gruppe A den utilpassede form *downloading*, mens gruppe B og C foretrækker den tilpassede form *downloadning*. Til gengæld foretrækker gruppe A og C den utilpassede form *headhunting*, og gruppe B og D foretrækker den tilpassede form *headhuntning*. Gruppe C foretrækker altså to forskellige former alt efter hvilket ord der er tale om, og selvom gruppe A i begge tilfælde foretrækker *-ing*-formen, og gruppe B i begge tilfælde foretrækker *-ning*-formen, så skiller disse 2 grupper sig ikke ud ved de sidste to eksempler på denne problemstilling, nemlig *hacking* og *casting*. Her er alle 4 livsstile enige (om de util-

passede *-ing*-former). Et enkeltstående resultat er at *IBM* foretrækkes med utilpasset engelsk udtale af livsstil A (70 %), mens den danske tilpassede udtale af *IBM* foretrækkes af gruppe C (83 %) og B (60 %).

Den problemstilling der ser ud til at være mest systematisk mht. forskelle i sprogbrug ift. livsstil, er – ligesom det var tilfældet med baggrundsvariablen alder og baggrundsvariablen køn – *flertals- og neutrumsbøjning af adjektiver*. Der er en vis sammenhæng mellem livsstil og denne morfologiske problemstilling, men korrelationen er ikke så udtalt som ved køn (ved alder var korrelationen heller ikke så udtalt som ved køn):

Tabel 22: Sammenhæng mellem adjektivbøjning og livsstil

	<i>Cool</i> % (N)	<i>Cooler</i> % (N)	<i>Cool</i> % (N)	<i>Coolt</i> % (N)	<i>Clean</i> % (N)	<i>Cleaner</i> % (N)
A	60 (6)	10 (10)	90 (9)	0 (0)	40 (4)	60 (6)
B	20 (2)	50 (5)	70 (7)	30 (3)	30 (3)	60 (6)
C	60 (6)	40 (4)	90 (9)	10 (10)	80 (8)	10 (10)
D	80 (8)	10 (10)	60 (6)	30 (3)	40 (4)	50 (5)

	<i>Fancy</i> % (N)	<i>Fancier</i> % (N)	<i>Fancy</i> % (N)	<i>Fancyt</i> % (N)	<i>Bitchy</i> % (N)	<i>Bitchige</i> % (N)
A	80 (8)	0 (0)	60 (6)	20 (2)	80 (8)	20 (2)
B	20 (2)	80 (8)	30 (3)	70 (7)	30 (3)	50 (5)
C	70 (7)	30 (3)	70 (7)	30 (3)	90 (9)	0 (0)
D	30 (3)	70 (7)	20 (2)	70 (7)	20 (2)	50 (5)

I de fleste af tilfældene, dvs. bortset fra ved ordet *cool* i flertal og *clean* i flertal, er det sådan at dem der oftest bruger den utilpassede *ubøjede* variant af de 4 grupper, er informanterne fra livsstil A og C, mens informanterne fra livsstil B og D oftest er dem der står for de fleste procentvise anvendelser af de tilpassede *bøjede* former.

Som det tidligere er nævnt, er der flere kvinder i livsstil A (70 %) og D (80 %) end der er mænd, og der er flere mænd i livsstil C (60 %) end der er kvinder. Når vi nu har konstateret (i afsnittet ”Køn”) at kvinder er hyppigere brugere af de tilpassede (dvs. bøjede) varianter af adjektiverne, er det nærliggende at mistænke forskellen mellem livsstilsgrupperne ift. adjektivbøjning skyldes overrepræsentationen af det ene køn i tre af livsstilsgrupperne. At livsstil D foretrækker de tilpassede former og samtidig er overrepræsenteret af kvinder, og at livsstil C foretrækker de utilpassede former og samtidigt er overrepræsenteret af mænd, kan altså godt hænge sammen. Til gengæld er det påfaldende at livsstil A er overrepræsenteret mht. kvinder, og på trods af dét er livsstil A (generelt) gladest for de utilpassede varianter (som det jo ellers var mændene der var gladest for).

Vi har derfor set på de mandlige og de kvindelige informanter hver for sig i de 4 livsstilsgrupper ift. fordelingen af adjektivbøjning. Resultatet er at hvor der ovenfor med både de kvindelige og mandlige informanter er 4 ud af 6 tilfælde hvor det hævdede mønster gør sig gældende, så gælder dette mønster i 3 ud af 6 tilfælde når

kvinderne fraregnes, og også i 3 ud af 6 tilfælde når mændene fraregnes. Mønsteret er altså stadig det samme selvom vi kun kigger på ét af kønnene i livsstilsgrupperne – bortset fra et i enkelt tilfælde ift. den samlede livsstil med begge køn repræsenteret.

Livsstilsgrupperne er også skævfordelte ift. til alder som tidligere nævnt: I livsstil C er informanterne yngre end gennemsnittet, mens de i livsstil D er ældre end gennemsnittet. Så det at livsstil D foretrækker de tilpassede former og samtidig er ældre end gennemsnittet, og livsstil C foretrækker de utilpassede former og samtidigt er yngre end gennemsnittet, kunne godt hænge sammen. Det er imidlertid desværre en sammenhæng vi ikke kan undersøge nærmere med de data vi har, fordi der er for få deltagere i hver celle. Af de yngste (dvs. *30 år og derunder*) er der fx kun en enkelt deltager i livsstil A. Så her er et forbehold vi bliver nødt til at tage – vi kan ikke undersøge det nærmere og dermed heller ikke kompensere for det.

En analyse af sammenhængen mellem sprogbrug og baggrundsvariable har altså vist at der er en mulig sammenhæng mellem *alder* og visse fonetiske variable, fx *fortune* og *bagtunge r-*, at der sandsynligvis er en sammenhæng mellem *alder* og *adjektivbøjning*, samt *køn* og *adjektivbøjning*, og at der måske også er en sammenhæng mellem *livsstil* og *adjektivbøjning*. Det ser således ud til at ældre sprogbrugere oftere tilpasser engelske adjektiver dansk bøjning end yngre sprogbrugere, og at kvinder i højere grad end mænd tilpasser engelske adjektiver dansk bøjning. Derudover kunne vores resultater tyde på at livsstil B og D oftere bruger tilpassede adjektiver end livsstil A og C.

7. Afslutning

Vi har i denne rapport beskrevet hvordan et udsnit af den danske befolkning udtaler og bøjer engelske importord i deres talesprog. Det overordnede resultat er som ventet (jf. afsnittet *Tilpasning af importord i talesprog, fonetisk og morfologisk*) at såvel engelsk morfologi som engelsk fonologi står ret stærkt i informanternes talesprog. Informanterne undlod som hovedregel at tilpasse de engelske importord til dansk, dvs. at de som forventet brugte den engelske konsonant [w] i såvel forlyd som dækket forlyd, at de som ventet brugte [r] i forlyd og indlyd og at de – mod forventning – anvendte den engelske konsonant [θ]. Tilsvarende kan vi på baggrund af de morfologiske undersøgelser konkludere at informanterne i deres talesprog i vid udstrækning ikke tilpasser engelske substantiver til dansk bøjning, og at de heller ikke tilpasser verbalsubstantiver til det danske bøjningssystem. Samtidig er der dog også resultater der viser at informanterne i nogen grad tilpasser udtalen og bøjningen af de engelske importord til dansk. Det gælder fx den engelske vokal [ʌ] og konsonanten [dʒ] der – begge som forventet – blev tilpasset en mere dansk udtale. Hvad de morfologiske problemstillinger angår, ser det ud til at hvor engelske adjektiver i skriftsproget som regel er ubøjede (Bønlykke Olsen 2002), er der muligvis en lidt større tendens til at engelske adjektiver bøjes i såvel flertal som neutrum i talesproget. Det kunne altså tyde på at engelske adjektiver i højere grad bliver tilpasset dansk morfologi i talesproget end i skriftsproget.

Vores analyse af sammenhængen mellem sprogbrug og baggrundsvariable har desuden vist at der er en mulig sammenhæng mellem *alder* og visse fonetiske variable,

og at der muligvis er en sammenhæng mellem *alder* og *adjektivbøjning* og mellem *livsstil* og *adjektivbøjning*. Vores undersøgelse peger også på at der er en sammenhæng mellem køn og adjektivbøjning i flertal og neutrum således at de kvindelige informanter er mere tilbøjelige til at tilpasse (dvs. bøje) adjektiverne end de mandlige informanter er. Det tyder på at det er kvinderne der fører an i de engelske adjektivers tilpasning til dansk. Så vidt vi ved, er der ikke andre undersøgelser der tidligere har peget på der skulle være en sammenhæng mellem køn og tilpasningen af engelske adjektiver til dansk, og rapporten har dermed angivet hvor det kan være hensigtsmæssigt at lægge fremtidig forskning om engelske importord til dansk.

Vi har i det ovenstående peget på et af rapportens vigtigste resultater. Men for en god ordens skyld må vi også pege på de steder hvor det har vist sig at vores undersøgelse har flere svagheder. En af dem er at antallet af informanter har været for snævert til at vi kan lave statistiske signifikanstest. Det vil sige at vi ikke med sikkerhed kan afgøre om de resultater vi har fundet, er tilfældige, eller om de giver et realistisk billede af virkeligheden.

Referencer

- Bønlykke Olsen, Katrine. 2002. *Engelsk bøjning i dansk. En undersøgelse af engelske importords integration i det danske bøjningssystem – og af ordstrukturens rolle heri.* (Upubliceret speciale.) København: Københavns Universitet.
- Dansk Sprognævn. 2001. (3. udgave). *Retskrivningsordbogen*. København: Alinea.
- Daidsen-Nielsen, Niels. 1970. *Engelsk fonetik*. København: Gyldendal.
- Heidemann Andersen, Margrethe. 2004. *Engelsk i dansk. Sprogboldninger i Danmark. Helt vildt sjovt eller wannabeagtigt og ejendomsæglerkækt?* (Dansk Sprognævns skrifter 33.) København: Dansk Sprognævn.
- Heidemann Andersen, Margrethe. 2007. Tilpasning af engelske lån i dansk tale- og skriftsprog. I: *Nyt fra Sprognævnet 2007/4*.
- Jarvad, Pia. 1995. *Nye Ord – hvorfor og hvordan?* København: Gyldendal.
- Jarvad, Pia. 1999. *Nye Ord. Ordbog over nye ord i dansk 1955-1998*. København: Gyldendal.
- Johansson, Stig & Anne-Line Graedler. 2002. *Rocka, bipt og snacksy. Om engelsk i norsk språk og samfunn*. Kristiansand: HøyskoleForlaget.
- Karker, Allan. 1996. *Politikens Sproghistorie. Udviklingslinjer for nudansk*. København: Politikens Forlag.
- Ordbog over det Danske Sprog (1919-1954). Bind 1-27*. København: Nordisk Forlag.
- Politikens Nudansk Ordbog med Etymologi*. 2001 (2. udgave). København: Politikens Forlag.
- Rathje, Marianne. 2006. Hvordan udtales weekend i dag? I: Nørby Jensen, Jørgen, Ole Ravnholt og Jørgen Schack: *Ordet fanger. Festskrift til Pia Jarvad i anledning af 60-års-dagen*, s. 169-176. (Dansk Sprognævns skrifter 37.) København: Dansk Sprognævn.
- Sandøy, Helge. 2000. *Lånte fører eller bunad? Om importord i norsk*. Oslo: Landslaget for norskundervisning LNU/Cappelen Akademisk Forlag.

Sørensen, Knud. 1973. *Engelske lån i dansk*. (Dansk Sprognævns skrifter 8.)
København: Gyldendal.

Sørensen, Knud. 1995. *Engelsk i dansk. Er det et must?* København: Munksgaard.